

УДК 343.135(477)

Олена Євгенівна СОЛОВЙОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу,

криміналістики та експертології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-5625-2122>

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМ ПРО ДОПИТ ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Допит є однією з найпоширеніших слідчих та судових дій, він займає особливе місце серед передбачених законом засобів доказування і має велике значення для повного, об'єктивного і всебічного розслідування кримінального провадження. В науці допит розглядається з кримінально-процесуальної, криміналістичної і психологічної точок зору.

Успішне розслідування кримінального провадження багато в чому залежить від правильного провадження саме слідчих (розшукових) дій, у тому числі і допитів. Значна кількість вчених-процесуалістів відносить допит експерта до слідчих дій. Разом з тим, як вбачається зі змісту КПК України, метою проведення допиту експерта є одержання роз'яснення або доповнення висновку, підготовленого експертом. Так, в КПК 2012 року відсутня окрема норма, яка б регламентувала допит експерта на етапі досудового розслідування. Відповідно до ст. ст. 69, 356 КПК України експерт може бути допитаний у ході досудового і судового слідства. Про можливість його допиту згадується лише в частині 5 статті 69 чинного КПК України: «Експерт зобов'язаний: прибути до слідчого, прокурора, суду і дати відповіді на запитання під час допиту». На судових стадіях допит експерта регламентується ст. 356 КПК України [1].

Існує декілька визначень допиту, які відображають різні його сторони та підкреслюють деякі з них. Більшість авторів визначає допит як слідчу та судову дію, яка полягає в отриманні та фіксації у встановленому процесуальному порядку показань свідків, потерпілих, підозрюваних та обвинувачених про відомі їм факти, що мають значення для правильного вирішення кримінального провадження. Деякі підкреслюють інформаційний характер цієї слідчої дії, визначають допит як спілкування між особою, яка допитує, та особою, що допитується, та розглядають окремі стадії цього

спілкування: встановлення психологічного контакту та обмін інформацією. Поняття «показання експерта» в КПК України немає, у зв'язку з чим воно не може бути джерелом доказів. В той же час протокол допиту експерта не передбачений законом як самостійне джерело доказів серед протоколів слідчих та судових дій та інших носіїв інформації щодо цих дій [2, с. 46].

Поширеною є точка зору, згідно з якою результати допиту експерта є частиною експертного висновку. Обґрунтовується ця позиція тим, що допит експерта не є самостійною слідчою дією, а може проводитися лише після експертизи. Однак, експертиза та допит експерта – це зовсім різні слідчі дії. Нагадаємо, що кримінально-процесуальний закон не розглядає показання експерта як окреме джерело доказів. Існує думка, що вони є додатком, продовженням висновку, виступають як його складова частина. Як вірно зазначає М. Г. Щербаковський, що під роз'ясненнями та доповненнями до висновку експерта необхідно розуміти його показання, в яких розкривається зміст та значення відповідних положень висновку, а саме обраної методики дослідження, причин відмови від інших методик або методів дослідження об'єкта, використання в експертизі науково-технічних засобів; особливості підготовки об'єктів до дослідження, умов відбору експериментальних зразків, порівняння, кількісних та якісних змін після проведення досліджень; виявлені ідентифікаційні та діагностичні ознаки; критерії оцінки ознак, яких експерт дотримувався при винесенні проміжних та остаточних висновків; окремих термінів та визначень, які є у висновку тощо [3, с. 371].

Тому, допит експерта здійснюється в іншій процесуальній формі і не може бути продовженням експертизи, подібно до того, наприклад, як допит понятого не є продовженням відповідної слідчої дії, навіть коли їм роз'яснюються ті самі факти, які викладені в протоколі слідчої дії.

Крім того, допит експерта повинен проводитися тоді, коли для роз'яснення і доповнення його висновку не вимагається додаткових досліджень. Якщо необхідність в їх вирішенні виникає, повинна призначатися додаткова експертиза.

При допиті експерта, як і під час призначення експертизи, недопустимою є постановка запитань, які не належать до його компетенції. Не можуть ставитися запитання, які не пов'язані з висновком, стосовно якого проводиться допит. Якщо ж виникає необхідність в їх вирішенні, має призначатися нова експертиза. Звісно, показання експерта не можуть замінити собою висновок експерта, оскільки він може бути допитаний лише після складання та надання

висновку слідчому, прокурору, захиснику, суду, а також після його попереднього аналізу і оцінки.

Як висновок, зазначимо, – якщо порядок допиту експерта не регламентований законом, то на нашу думку, варто передбачити окрему норму в КПК України (наприклад, ст. 225¹ «Допит експерта під час досудового розслідування»), яка б містила в собі порядок допиту експерта та межі його проведення з метою одержання роз'яснень і доповнень до висновку. Така процедура, хоча і нагадує кримінальне процесуальне законодавство 1960 року, однак, на нашу думку, буде встановлювати показання експерта як повідомлення ним нових даних про обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а самі показання експерта виокремити у ст. 84 КПК як самостійне процесуальне джерело доказів тощо.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> (дата звернення: 19.10.2019). 2. Тертышник В. М., Слинько С. В. Теория доказательств : учеб. изд. Харьков, 1998. 256 с. 3. Щербаковський М. Г. Призначення та провадження судових експертиз. Харків, 2011. 400 с.

Одержано 20.10.2019

УДК 343.13(477)

Тетяна Григорівна ФОМІНА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального процесу та

організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-9513-1673>

CUSTODY RECORDS: НОВА СИСТЕМА ОБЛІКУ ВСІХ ДІЙ СТОСОВНО ЗАТРИМАНИХ ОСІБ

У грудні 2017 року в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України (далі – ІТТ) було розпочато пілотний проєкт із впровадження нової системи обліку всіх дій щодо затриманих осіб – системи «Custody Records». Даний проєкт запроваджено представниками Національної поліції України, фахівцями Експертного центру з прав людини, Міжнародного фонду «Відродження» та Української фундації правової допомоги. Станом на вересень 2019 року вказану систему запроваджено в 4 ІТТ – в містах Дніпро,